

**แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก
และชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่**

THE PROPOSED GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISES FOR
EXISTENCE OF THE WOODCRAFTING IDENTITY AND WOOD STREET COMMUNITIES IN SAN PA
TONG DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE

รัศมีวรรณ กนกนุวัตร¹ อนุชัย รามวรังกูร และนลินรัตน์ รักกุศล

Ratsameewan Kanoknuwat¹ Anuchai Ramwarungkura and Nalinrat Rakkusol

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Education, Kasetsart University.

E-mail Ratsameewan.k@ku.th¹

Received 18 December 2024; Revised 25 December 2024; Accepted 29 March 2025.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ 2) วิเคราะห์สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ และ3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายเป็นช่างแกะสลักไม้ (สล่า) และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนถนนสายไม้ จำนวน 16 คน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยในพื้นที่อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ คือ ไม้แกะสลักรูปช้าง ส่วนเรื่องอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นวิวัฒนาการของช่างไม้แกะสลักใน 3 ระยะ ได้แก่ 1) ช่างไม้แกะสลักโบราณ 2) ช่างไม้แกะสลักช่วงกำลังพัฒนา และ3) ช่างไม้แกะสลักลีลา ส่วนการวิเคราะห์สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ พบว่า สภาพวิสาหกิจชุมชนในชุมชนถนนสายไม้ที่ดำเนินการอยู่ คือ ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลัก ตำบลยุหว่า เป็นศูนย์จำหน่ายไม้แกะสลัก และวิสาหกิจชุมชนกาดสล่าเป็นนิติบุคคลจำหน่ายไม้แกะสลัก และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และปัญหาวิสาหกิจชุมชน คือ บรรจุภัณฑ์ที่ไม่สอดคล้องความต้องการของตลาด และการประชาสัมพันธ์ไม่ตรงกลุ่มนักท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ยังพบอีกว่ามีการพัฒนา สายไม้โมเดลแบ่งออกเป็น 1) การพัฒนาคนในชุมชน 2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ช่างไม้แกะสลัก 3) การพัฒนาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และ4) การพัฒนาหลักสูตรสำหรับเยาวชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวในการแกะสลักไม้

คำสำคัญ อัตลักษณ์; ชุมชนถนนสายไม้; วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purposes of this qualitative research in the San Pa Tong District of Chiang Mai Province were to 1) investigate the preservation of the identity of wooden carving and wood street communities, 2) analyze the states and problems of community enterprises of the wood street community and 3) propose strategies for the sustainable development of these community enterprises. The target group comprised 16 participants including wood carving artisans (Sala) and individuals affiliated with the wood street communities' enterprise. Data were collected through interviews and focus group discussions. Content analysis was used to analyze qualitative data.

The findings from the study revealed that the identity of wooden carving and the wood street communities in San Pa Tong District is closely associated with carved wooden elephants. This identity of communities has evolved through three distinct stages 1) ancient carved wooden elephants, 2) developing carved wooden elephants and 3) stylized carved wooden elephants. The analysis of the states and problems of with the wood street communities' enterprise identified two main entities the Yuhwa Wood Carving Craft Center a retail outlet for carved wood and the Kadsala communities' enterprise as legal entity involved in both the sale of carved wood and the promotion of ecotourism. And the problems of communities' enterprise include packaging that does not align with market demands and promotion strategies that fail to target the appropriate tourist. Regarding the proposed strategies for the development of community enterprises in the region this study introduces the Saimai model framework which consists of the following components 1) the development of human resources within the community, 2) the enhancement of packaging for carved wooden elephant products, 3) the formulation of an ecotourism promotion plan and 4) the establishment of a curriculum for both local youth and tourists that focuses on the art of wood carving.

Keywords Identity; Wood Street Community; Community Enterprises

บทนำ

ปัจจุบันมีชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแกะสลักไม้รูปช้างที่ยังคงดำรงอยู่ในชุมชน และมีความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนร่วมอยู่มานาน คือ ชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากถนนสายไม้แกะสลัก อำเภอสันป่าตอง มีไม้ที่เป็นวัสดุหลักในการแกะสลักไม้ และมีช่างแกะสลักไม้ที่ชำนาญในการแกะสลักไม้ โดยความเชี่ยวชาญทั้งหมดได้สั่งสมมาจากระบบการณ รวมทั้งความสามารถด้านความรู้ และด้านทักษะ จากการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง และยาวนาน (ชานนท์ เหล่าขวัญสถิต 2557) ในชุมชน

ถนนสายไม้ประกอบไปด้วยหลายชุมชนด้วยกัน และมีการรวมตัวกันของผู้ประกอบเพื่อเปิดศูนย์ริมคลองชลประทานสำหรับจัดจำหน่ายไม้แกะสลัก นอกจากนั้นชาวบ้านในชุมชนได้มีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับไม้แกะสลักในชุมชนถนนสายไม้ เป็นการได้รับการรับรองตามกฎหมาย และการช่วยเหลือการพัฒนาความสามารถในการจัดการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน(พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548, 18 มกราคม) เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ที่จะให้การส่งเสริมกิจการของชุมชนทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่นๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน และการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน และความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่เพื่อการสร้างองค์ความรู้ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของวิสาหกิจในระยะยาวรวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากพร้อมทั้งประสานงานกับจังหวัด และท้องถิ่นเพื่อขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้มีการนำไปใช้ในชุมชนอื่นๆ อย่างกว้างขวางต่อไป

โดยปัจจุบันทางส่วนราชการยังได้มีการส่งเสริมให้การสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสนป่าตอง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านไม้แกะสลักที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สร้างรายได้แก่ชุมชน มีอัตลักษณ์ความแตกต่างของรูปแบบงานไม้แกะสลัก รวมไปถึงส่งเสริมผู้ประกอบการอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชีพแกะสลักไม้ในอำเภอสนป่าตอง และชุมชนใกล้เคียงต่อยอดไปสู่การสร้างสรรค์ และการพัฒนา ปัญหาที่มีพบในชุมชนถนนสายไม้เป็นด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อผู้ประกอบการด้านไม้แกะสลักเป็นอย่างสูง รายได้จากไม้แกะสลักที่ลดน้อยลงจากอดีตเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น (สุพรรณิ ขอดเผื่อ 2551) วิสาหกิจชุมชนในอำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ยังขาดประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการองค์กร มีช่องทางการจำหน่ายน้อย และการสนับสนุนจากทางภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และด้วยวิกฤตของเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนักท่องเที่ยวมีการหยุดชะงัก และการฟื้นตัวของการท่องเที่ยวในชุมชน จากวิกฤตดังกล่าวไม่เพียงแต่ประสบปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ยังสะท้อนไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อไม้แกะสลักไม่สามารถขายได้ การดำรงอยู่ของไม้แกะสลักที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนถนนสายไม้ก็อาจจะลดลง และหายไป

จึงได้เห็นความสำคัญของข้อมูลดังกล่าว โดยทำการศึกษาอัตลักษณ์ และการดำรงอยู่ของชุมชนถนนสายไม้ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ทางทฤษฎีความเป็นมาของอัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของชุมชนถนนสายไม้ และวิเคราะห์สภาพ ปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้เพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สนป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่

2. วิเคราะห์สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

3. นำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

บทความวิจัย แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ นี้มีการทบทวนวรรณกรรมจากการศึกษาเชิงวิชาการที่ผ่านมา ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ งานวิจัย และหนังสือ ซึ่งประเด็นที่ทำการค้นคว้า ประกอบด้วย

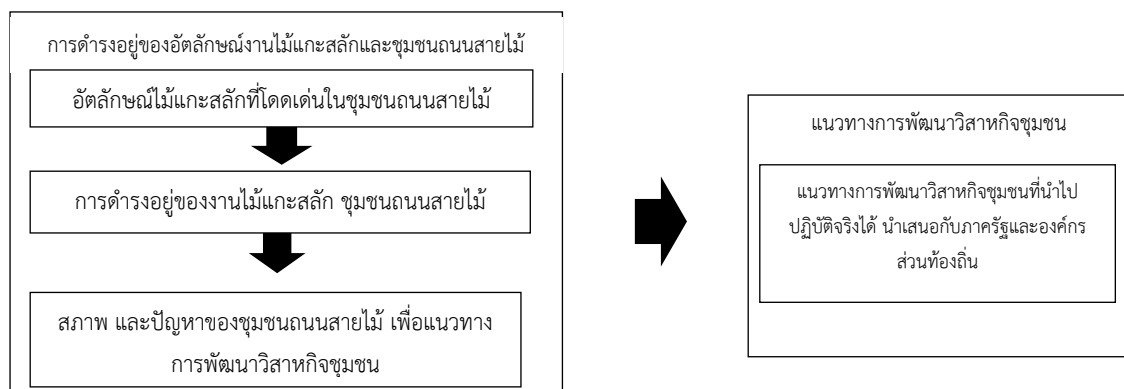
แนวคิดแรก คือ ศึกษาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ อัตลักษณ์ (Identity) มีความเฉพาะตัว เพื่อที่จะให้ผู้คนนั้นจดจำได้ มีลักษณะเด่นเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มที่มีความแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มรับรู้ในลักษณะเด่นของตน และพยายามที่จะหวงแหนรักษาไว้ (Barkat, Ayad et al. 2019) ด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการเน้นถึงความสำคัญของการศึกษาวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ต่างๆ ซึ่งยังคงมีทั้งการเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และมีความผสมผสานความทรงจำของพื้นที่กับปัจจุบัน และอนาคตของชุมชน (Fitri and Triyadi 2015) การสร้างอัตลักษณ์จะต้องได้รับการสนับสนุนจากชุมชนของสภาพแวดล้อมมีส่วนร่วมทำให้เกิดลักษณะเฉพาะ และประเด็นของการพัฒนาเศรษฐกิจและกิจกรรมของมนุษย์ เพื่อรักษาอัตลักษณ์ (สายใจ เบญโญ 2556) และลักษณะความแตกต่างหรือความเหมือนกันของบุคคลหรือกลุ่มสังคมย่อมแสดงความเป็นตัวตนของบุคคลนั้นออกมาว่าแตกต่างหรือเหมือนกับใคร การที่มีเหมือนกันก็กล่าวได้ว่า นั่นก็คือลักษณะร่วมของกลุ่มหรือชุมชนที่เรียกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ร่วม ในชุมชนที่ควรดำรงรักษาไว้ไม่ให้ถูกกลืนหายไปพร้อมกับการพัฒนาแบบสมัยใหม่ ซึ่งทฤษฎีนี้ใช้ในขั้นตอนแรกวิเคราะห์เนื้อหาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก ในชุมชนถนนสายไม้ (Hall and du Gay 1996) และแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์นี้ไม่ได้ส่งสัญญาณว่าแก่นแท้อันมั่นคงของตนเอง เผยให้เห็นตั้งแต่ต้นจนจบผ่านความผันผวนทั้งหมดของประวัติศาสตร์โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ตัวตนที่ยังคงเหมือนเดิม อยู่เสมอ กรอบแนวคิดด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น (Barkat, Ayad et al. 2019) เป็นข้อมูลด้านกายภาพ ทางประสาทสัมผัส และความจำ การสำรวจสามารถระบุลักษณะทางกายภาพและทางสังคมบางอย่างได้ เมื่อรวมกับการสังเกตส่วนบุคคลแล้ว ก็สามารถวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างครอบคลุมได้ (Hall 1997) วงจรวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์ อธิบายได้ว่า อัตลักษณ์มีกระบวนการผลิต (produced) ที่สามารถถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในวัฒนธรรม เหล่านั้น และยังมีความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆของการสร้างภาพ ตัวแทน (symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลาย ผ่านการเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา ซึ่งทฤษฎีนี้ใช้ในขั้นตอนแรกวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ไม้แกะสลักของชุมชนถนนสายไม้

แนวคิดต่อมาขั้นที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาสภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นนั้นต้องศึกษาสภาพ ปัญหา และอาศัยศักยภาพของกลุ่มโดยกลุ่มในที่นี้มีความหมายถึงชุมชนที่เป็นเจ้าของในพื้นที่ต้องการการพัฒนาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นชุมชนของตนเอง ให้เกิดความก้าวหน้า และมีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น การจะพัฒนาเน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในลักษณะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นให้มีความสามารถในการจัดการภูมิปัญญาของท้องถิ่นเองได้ ทั้งการจัดเก็บ และการถ่ายทอด มีการพัฒนากลไกเชื่อมโยงระหว่างแหล่งภูมิปัญญากับหน่วยงานสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญา และมีการเก็บข้อมูลในสื่อทุกรูปแบบโดยเน้นการจัดทำฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงใช้ประโยชน์ร่วมกันได้จริง (อภิชาติ มหาราชเสนา 2551) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการ 2 ระดับ คือ กระบวนการแนวตั้ง หมายถึง พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในชุมชน และผลักดันด้านการตลาด และกระบวนการแนวนอน หมายถึง เข้าใจถึงองค์ความรู้ และเกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้เกิดในชุมชน โดยกระบวนการนั้นจะทำให้ชุมชนเห็นถึงการมีอยู่ของในชุมชนตนเอง จะทำให้เชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ ซึ่งทฤษฎีนี้ใช้ในขั้นที่ 2 วิเคราะห์สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้

แนวคิดต่อมาขั้นที่ 3 แนวคิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในชุมชน และผลักดันด้านการตลาดจากขั้นที่ 2 สอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 ของกรมการพัฒนาชุมชนอำเภอสันป่าตอง และการเข้าถึงองค์ความรู้ นำไปสู่การดำรงอยู่ของไม้แกะสลักที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนถนนสายไม้ ซึ่งหากไม่มีการสืบสาน หรือถ่ายทอดองค์ความรู้นี้ก็อาจจะลดลง และหายไป ผู้วิจัยได้ใช้ ทฤษฎี Prosser's Sixteen Theorems ของ Charles Prosser (อนุชัย รามวงศ์กูร 2558) ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา โดยทฤษฎีมีฐานความเชื่อว่า การศึกษาจะมีประสิทธิภาพเมื่อสภาพแวดล้อมที่ให้ผู้เรียนได้รับการฝึกในสภาพแวดล้อมของการทำงานจริง และจะมีประสิทธิภาพเมื่อสามารถจัดให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ใช้ความสนใจ ความถนัด จัดให้แก่กลุ่มที่ต้องการ และได้รับประโยชน์จากการฝึกของแต่ละอาชีพ นอกจากนี้ การศึกษาจะมีประสิทธิภาพเมื่อครูผู้สอนมีประสบการณ์ของทักษะ และความรู้ของอาชีพนั้นๆ สู่การถ่ายทอดของการปฏิบัติ ซึ่งทฤษฎีนี้จะอยู่ในขั้นที่สามวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

กรอบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสังเคราะห์ และสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดใน การวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การดำเนินวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ ผู้วิจัยลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยใช้การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำหนังสือถึง ผู้เกี่ยวข้องมาเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อมาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 1 ช่างแกะสลักไม้ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนที่ได้รับการยอมรับในชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 2 ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 3 กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนนี้เป็นช่างแกะสลักไม้ที่ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ผู้วิจัยจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลโดยการลงภาคสนามซึ่งให้ได้ข้อมูลในทุกด้านที่ ต้องการศึกษา การเก็บข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์ เกิดขึ้นหลังจากผู้วิจัยได้เข้าไปสู่ชุมชน และได้มีการพูดคุยกันในระหว่างการลงพื้นที่แต่ละกลุ่มแกะสลักไม้อยู่ริมคลองชลประทาน เนื้อหาในการสัมภาษณ์จะเป็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานไม้แกะสลักเชิงประวัติศาสตร์ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ลงมือแกะสลักไม้สามารถทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นจริง

ขั้นที่ 2 การเก็บข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์ เกิดขึ้นหลังจากผู้วิจัยได้เข้าไปสู่ชุมชนและได้ มีการพูดคุยกันในระหว่างการลงพื้นที่แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เนื้อหาในการสัมภาษณ์จะเป็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา เพื่อให้ทราบถึงสภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นจริง

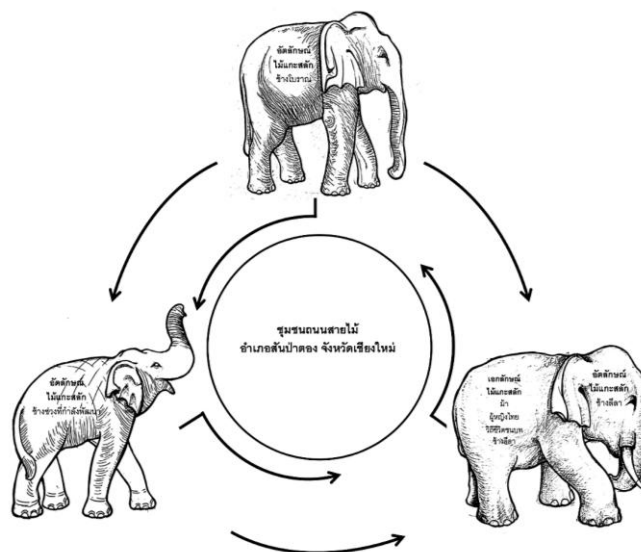
ขั้นที่ 3 การสนทนากลุ่มผู้วิจัยลงภาคสนามทำการสนทนากลุ่มในวันที่ 16 พฤษภาคม 2567 ณ ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลัก ตำบลยู่หวา อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแต่ละคนที่เข้าร่วมจะได้แสดงความ

คิดเห็นและพูดคุยเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนางานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการสนทนารวมกันจำนวน 6 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมี ดังนี้

ขั้นที่ 1 การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ พบว่า จากการสัมภาษณ์ช่างแกะสลักไม้ในชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ การที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นชุมชนถนนสายไม้ครั้งนี้ เนื่องด้วยมีไม้แกะสลักที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีสล่า (สล่า ภาษาเหนือ แปลว่า ช่าง) ที่ชำนาญในการแกะสลักไม้กระจายอยู่ทั่วเรียบคันคลองชลประทานทั้งสองข้างทางมาอย่างยาวนาน โดยความเชี่ยวชาญทั้งหมดได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถด้านความรู้ และด้านทักษะ และรูปแบบงานไม้แกะสลักที่มีความเฉพาะตัว โดยข้อแตกต่างนั้นมองเห็น และรู้สึกได้เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบงานไม้แกะสลักที่มีความคล้ายกันหรือเหมือนกัน และการจะสร้างงานไม้แกะสลักที่เป็นของตนเองนั้น สล่ามีความเข้าใจในอัตลักษณ์ก่อนแล้ว เนื่องจากแรกเริ่มอัตลักษณ์ของงานไม้แกะสลักชุมชนถนนสายไม้ มักถูกถ่ายทอดเริ่มแรกออกมา คือ “ ช่าง ” เป็นไม้แกะสลักรูปช้างที่สล่าทุกคนแกะสลักได้ เป็นการแรกเริ่มในการแกะสลักไม้ โดยหากย้อนวิวัฒนาการของช่างไม้แกะสลักของชุมชนถนนสายไม้ที่พบ 3 ระยะด้วยกัน ได้แก่ 1. ช่างไม้แกะสลักโบราณ ลักษณะช่างไม้แกะสลัก ช่างยืนตรง ขายาว การทำพื้นผิวของหนังช้างยังไม่คล้ายช้างจริง ยังไม่มีความประณีตลวดลายของผิวหนังช้าง 2. ช่างไม้แกะสลักช่วงกำลังพัฒนา ลักษณะช่างไม้แกะสลัก ขายาว เริ่มมีอิริยาบถมากขึ้น มีการใส่ท่าทางเพื่อลดความแข็งของงาน เหมือนจริงมากยิ่งขึ้น มีความประณีตลวดลายของผิวหนังช้าง 3. ช่างไม้แกะสลักลีลา ลักษณะช่างไม้แกะสลัก มีความสมจริงมากขึ้น คำนึงถึงสัดส่วน มีการพัฒนาไปในรูปแบบ ช่างเดิน ช่างนั่ง ช่างท่าทางลีลาต่างๆ มีความประณีตลวดลายของผิวหนังช้างสมจริงมากขึ้น และทำสี จึงสรุปผลการศึกษาดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ ได้ตามภาพด้านล่าง ดังนี้

รูป 1 การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก ชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่

ที่มา รัชมีวรรณ กนกนวัตร์

จากรูปที่ 1 สรุปได้ว่า การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ จากการศึกษา บ่งบอกได้ว่า อัตลักษณ์ร่วมกันของชุมชนถนนสายไม้ คือ ไม้แกะสลักรูปช้าง วิวัฒนาการของช้างไม้แกะสลัก ของชุมชนถนนสายไม้ใน 3 ระยะ ได้แก่ 1. ช้างไม้แกะสลักโบราณ 2. ช้างไม้แกะสลักช่วงกำลังพัฒนา และ 3. ช้างไม้แกะสลักลึลา

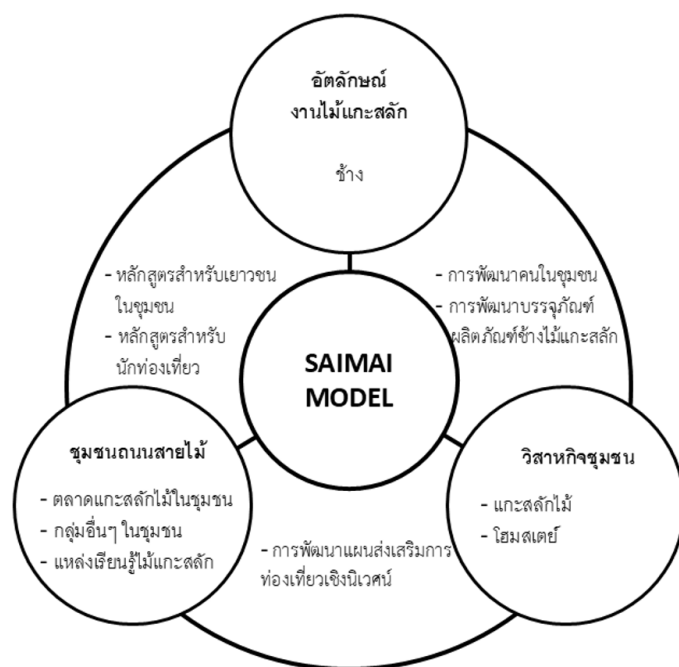
ขั้นที่ 2 สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า สภาพวิสาหกิจชุมชนแกะสลักไม้ของชุมชนถนนสายไม้ มีการรวมกลุ่มกันของสล่าที่แกะสลักไม้ที่มีการกระจายตัวทั่วไปในพื้นที่ โดยประชากรในพื้นที่นี้เป็นคนในพื้นที่ริมคลองชลประทานทั้งสองข้างในชุมชนถนนสายไม้ มาจัดตั้งเป็นกลุ่มไม้แกะสลักก่อตั้งศูนย์ริมคลองชลประทานติดถนนเป็นการจัดตั้งสินค้าของสล่าสู่ลูกค้าภายนอกที่ผ่านไปผ่านมา รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะได้เห็นถึงวิถีชีวิต และวิธีการแกะสลักไม้ของสล่า มีไม้แกะสลักมากมายหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นไม้แกะสลักรูปช้างแบบดั้งเดิม ไปถึงการแกะสลักรูปแบบใหม่ๆ ที่มีความหลากหลายเป็นกิจการในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองกลุ่มลูกค้าภายนอกชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดำเนินการโดยบุคคลที่มีความผูกพันทั้งในครอบครัว และมีวิถีชีวิตร่วมกันในชุมชน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อประกอบกิจการดังกล่าว ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนในชุมชนถนนสายไม้ที่ดำเนินการอยู่ คือ ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลัก ตำบลยุหว่า เป็นพื้นที่แรกในอดีตที่ภาครัฐได้มีการเข้ามาช่วยสนับสนุนจนได้ก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับแกะสลักไม้ งานไม้แกะสลักที่โดดเด่นเป็นอย่างมากของศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลัก ตำบลยุหว่า คือ ช้างลึลา เป็นงานไม้แกะสลักลอยตัว รูปช้าง ที่มีอิริยาบถต่างๆ รายละเอียดผิวหนังกับการทำสีให้คล้ายผิวหนังช้างให้ความเหมือนช้างจริง เป็นการพัฒนามาจากอัตลักษณ์ในชุมชนถนนสายไม้ คือ มีการพัฒนาขึ้นของท่าทาง ลักษณะรูปร่างให้คล้ายช้างจริง และสล่าได้มีการคิดค้นรูปแบบผลงานไม้แกะสลักใหม่ๆ แกะสลักบนครกไม้ หรือรากไม้ทำให้เกิดงานรูปแบบใหม่ขึ้น จนปัจจุบันเป็นที่นิยมของลูกค้าทั้งในไทย และต่างประเทศ สินค้าที่โดดเด่นของศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลัก ตำบลยุหว่า และนอกจากนั้นยังมีวิสาหกิจชุมชนกาดสล่า ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกาดสล่า อำเภอสันป่าตอง คือ ช้างไม้แกะสลัก เป็นนิติบุคคลจำหน่ายไม้แกะสลัก และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนกาดสล่า อำเภอสันป่าตอง มีการให้บริการที่ครบวงจร คือ โฮมสเตย์บ้านสโตร์ล้านนา พื้นที่จัดจำหน่ายสินค้า มีพื้นที่ร่มรื่น พร้อมไปด้วยมีแหล่งเรียนรู้สำหรับไม้แกะสลัก และจัดทำทัวร์จักรยานให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง

สรุปผลวิจัย สภาพวิสาหกิจชุมชนในชุมชนถนนสายไม้ที่ดำเนินการอยู่ คือ ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลัก ตำบลยุหว่า เป็นศูนย์จำหน่ายไม้แกะสลัก และวิสาหกิจชุมชนกาดสล่าเป็นนิติบุคคลจำหน่ายไม้แกะสลัก และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ คือ บรรจุภัณฑ์ที่ไม่สอดคล้องความต้องการของตลาด เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญด้วยบรรจุภัณฑ์เป็นอีกทางหนึ่งด้วยรูปลักษณ์ภายนอกที่เห็นเป็นสิ่งแรกต่อผู้รับที่จะทำให้สินค้าถูกดึงดูดต่อสายตาผู้บริโภค เป้าหมายการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของชุมชนถนนสายไม้ ให้มีการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้าของชุมชนที่สามารถจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ และการประชาสัมพันธ์ไม่ตรงกลุ่มนักท่องเที่ยว ด้วยวิกฤตเศรษฐกิจที่ชุมชนถนนสายไม้เผชิญ

มาอย่างยาวนาน ปัญหาที่สะสมทำให้ตลาดมีความซบเซา การเข้าไม่ถึงของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทย และต่างชาติ เมื่อสินค้าจำหน่ายได้ด้น้อยลง ช่างแกะสลักบางส่วนก็ต้องเลิกทำในสิ่งที่ตัวเองรักนอกจากนั้นแล้วการอยู่รอดของไม้แกะสลักหากขาดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เยาวชนในท้องถิ่นไม่เห็นถึงคุณค่าของงานไม้แกะสลักอาจจะทำให้การแกะสลักไม้นี้ค่อยๆ หายไปจากชุมชนถนนสายไม้

ขั้นที่ 3 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า จากการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการวางแผนที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งผลกลับมายังชุมชนถนนสายไม้ ไม่เพียงแต่กลุ่มแกะสลักไม้อยู่รอด วิสาหกิจชุมชนก็อยู่รอดไปด้วย เพื่อความอยู่รอดไม้แกะสลักที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนจะยังดำรง และคงอยู่กับชุมชนถนนสายไม้ต่อไป เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นแสดงให้เห็นเป็นแผนภาพ จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาข้างต้น ออกมาเป็นข้อเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ ดังนี้

รูป 2 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
ที่มา รัชมีวรรณ กนกนุวัตร

จากรูป 2 นำผลที่ได้ศึกษามาเขียนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้ออกมาเป็น สายไม้โมเดล ประกอบไปด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาคนในชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนแกะสลักไม้ของชุมชนถนนสายไม้ ปัจจัยสาเหตุของปัญหาเบื้องต้นอยู่ที่ การพัฒนาคนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนถนนสายไม้ 1. ความรู้ด้านการตลาด พบว่า Product ผู้ผลิตสามารถสร้างสรรค์ได้ตามความถนัดของตนเองโดยใช้แรงบันดาลใจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นจะนำไปสู่การบ่งบอกการเป็นตนเอง Price พบว่า ด้านราคาการตั้งราคา การคำนวณต้นทุน ถึงค่าแรงของผู้ผลิตไม้แกะสลัก ไม่ว่าจะเป็นการวางจำหน่ายหน้าร้าน หรือจัดจำหน่ายด้านการขนส่งเป็นช่องทางการจำหน่ายค้าขายถึงปลีกส่ง

Place พบว่า ช่องทางการจัดหน่ายของช่างแกะสลักไม้ แบบออนไลน์ ไม่เพียงแต่แบบออฟไลน์ คือ ช่องทางการขายผ่านหน้าร้าน Promotion พบว่า การส่งเสริมการขายของช่างแกะสลักไม้ 2. ความรู้ด้านการผลิต การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักใหม่ๆ นั้นขึ้นอยู่กับผู้ผลิตเอง สร้างสรรค์ตามความถนัดของตนเอง โดยใช้แรงบันดาลใจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น และตอบโจทย์ความต้องการของท้องตลาด 3. ความรู้ด้านการเงิน การบันทึกบัญชีจะทำให้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถชี้แจงต้นทุน กำไร และควบคุมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อย่างถูกต้อง

2. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ช่างไม้แกะสลัก เป็นการถามความต้องการที่แท้จริงจากสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานภาครัฐในการสนทนากลุ่มกับการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ มีรูปแบบน่าสนใจ สามารถจดจำได้ และการเลือกใช้โทนสี เพื่อช่วยสร้างความพึงพอใจต่อลูกค้าเพิ่มขึ้น ด้านข้อมูลรายละเอียดสินค้า ประกอบไปด้วยบอกรายละเอียดของสินค้าใส่เป็นความเป็นมาของกลุ่ม อธิบายตัวสินค้า รายละเอียดที่อยู่ ช่องทางการติดต่อ คิวอาร์โค้ดก็จะสะดวกกับปัจจุบัน มีข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ก็เพิ่มโอกาสให้การเข้าถึง และตัดสินใจในการซื้อ ด้านขนาดสามารถรองรับได้หลายขนาดสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ด้านความปลอดภัยของตัวผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ต้องสามารถเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ได้ดีปิดมิดชิดเก็บสินค้าได้

3. การพัฒนาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

รูป 3 ด้านตัดจาก plan ของแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

จากรูป 3 แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ จุดเริ่มต้นพื้นที่ด้านหน้าชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ เป็นต้นถนนของการเข้าสู่ชุมชนพัฒนาให้น่าสนใจ และเป็นจุดแรกในการดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นมีการออกแบบโครงสร้างอาคารร้านค้า ให้เป็นอาคารสมัยใหม่เข้ากับยุคที่เปลี่ยนแปลงไปที่เหมาะกับพื้นที่ อัตลักษณ์ คำนึงถึงการใช้งาน และปรับภูมิทัศน์พื้นที่บริเวณริมคลองชุมชนถนนสายไม้จึงนำเสนอออกมาในรูปแบบใหม่

4. การพัฒนาหลักสูตรสำหรับเยาวชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวในการแกะสลักไม้ โดยทั้ง 2 หลักสูตรใช้แหล่งการเรียนรู้ผ่านชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีช่างที่มีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และมีไม้ที่เป็นวัสดุหลัก ซึ่งสามารถจัดการเรียนไม้แกะสลักได้ สมรรถนะจุดประสงค์ของผู้เรียน ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ในการแกะสลักไม้ เนื้อหาหลักสูตร ความเป็นมางานแกะสลักไม้ ความรู้แกะสลักไม้ และทักษะแกะสลักไม้ กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนในชุมชนถนนสายไม้ และผู้ที่

สนใจเกี่ยวกับการแกะสลักไม้ หากคนในท้องถิ่นได้เริ่มลุกขึ้นมาปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตนเองสู่เด็ก ๆ และถ่ายทอดให้แก่ผู้มาเยือนในชุมชนได้เรียนรู้งานไม้แกะสลักนี้ก็ยังคงดำรงอยู่คู่ชุมชนถนนสายไม้ต่อไป

ดังที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินชีวิตในการพึ่งตนเองได้ จากการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจให้แข็งแรงที่สุดด้วยการปลูกให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นฟื้นคืนกลับมาอีกครั้ง ด้วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชนถนนสายไม้ ปัจจัยสำคัญให้ไม้แกะสลักให้ยังคงดำรงอยู่กับชุมชน และอัตลักษณ์ของงานไม้แกะสลักยังคงดำรงอยู่คู่กับชุมชนถนนสายไม้ต่อไปได้อย่างยาวนาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาสรุปผล และอภิปรายผล ดังนี้

1. การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลักและชุมชนถนนสายไม้ จากการศึกษา พบว่า

อัตลักษณ์ของงานไม้แกะสลักชุมชนถนนสายไม้นั้น มักถูกถ่ายทอดเริ่มแรกออกมา คือ “ ช่าง ” ผลการศึกษาที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ช่างแกะสลักไม้ที่มีประสบการณ์มากกว่า 30 ปีผ่านความทรงจำของตน และจากไม้แกะสลักที่พบในชุมชน และไม้แกะสลักรูปช้างยังเป็นรูปแบบที่สละทุกคนแกะสลักได้เป็นการแรกเริ่มในการแกะสลักไม้ จากการศึกษาบ่งบอกได้ว่า อัตลักษณ์ร่วมกันของชุมชนถนนสายไม้ คือ ไม้แกะสลักรูปช้าง สอดคล้องกับ กรอบแนวคิดด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น (Barkat, Ayad et al. 2019) เป็นข้อมูลด้านกายภาพ ทางประสาทสัมผัส และความจำ การสำรวจสามารถระบุลักษณะทางกายภาพ และทางสังคมบางอย่างได้ โดยหากย้อนวิวัฒนาการของงานช่างไม้แกะสลักของชุมชนถนนสายไม้ ที่พบ ในตอนนั้นเริ่มมาจากจุดเริ่มต้นของอัตลักษณ์จากลักษณะทางกายภาพเริ่มแรก คือ ไม้แกะสลักช้างโบราณ ยืนตรงยาว นำไปสู่ทางด้านสังคมชุมชนได้มีการพัฒนาไม้แกะสลักแต่ยังคงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ คือ ช่าง ช่วงกำลังพัฒนารูปแบบขายังคงยาว แต่มีการปรับเปลี่ยนท่าทางด้วยการออกแบบเป็นช้างเดิน และเพิ่มลวดลายผิวหนัง สู่การพัฒนาไม้แกะสลักช้างในปัจจุบันเรียกกันว่า ช้างลีลา สอดคล้องกับ (นฤทีร์ วัฒนภู 2555) กล่าวไว้ว่า ไม้แกะสลักรูปแบบหนึ่งของล้านนา คือ ช้าง ในลีลาอิริยาบถที่หลากหลายที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และยังนำไปสู่การพัฒนางานแกะสลักไม้ไปสู่รูปแบบต่างๆ ไม้แกะสลักรูปช้างในอดีตถูกพัฒนาผ่านมาจากช้างโบราณ ผ่านช่วงกำลังพัฒนาจนปัจจุบันช้างมีความคล้ายจริง ผิวหนัง สี รวมไปถึงอิริยาบถต่างๆ ยืน เดิน นั่ง นอน จนกลายมาเป็นงานไม้แกะสลักที่นิยมของชุมชนถนนสายไม้ในปัจจุบัน สอดคล้องกับ (Hall 1997) กล่าวว่า วงจรวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์ มีกระบวนการผลิต (produced) ที่สามารถถูกบริโภค (consumed) และถูกควบคุมจัดการ (regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และยังมีความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลาย ผ่านการเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา และไม่ว่าจะผ่านรูปแบบไปขนาดไหนรูปแบบไม้แกะสลักนั้นยังคงเป็นช้างที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนถนนสายไม้เรื่อยมา สอดคล้องกับ (Hall and du Gay 1996) และแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์นี้เผยให้เห็นตั้งแต่ต้นจนจบผ่านความผันผวนทั้งหมดของประวัติศาสตร์โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวตนที่ยังคงเหมือนเดิมอยู่เสมอ

2. สภาพ และปัญหาวิสาหกิจชุมชนของชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ จากการศึกษา พบว่า

บรรจุกัญท์ที่ไม่สอดคล้องความต้องการของตลาด เป้าหมายการพัฒนาบรรจุกัญท์ของชุมชนถนนสายไม้ให้มีการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้าของชุมชนที่สามารถจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ ปัญหาที่สะสมทำให้ตลาดมีความซบเซา และการเข้าไม่ถึงของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทย และต่างชาติ สอดคล้องกับ (อภิชาติ มหาราชเสนา 2551) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีกระบวนการ 2 ระดับ คือ กระบวนการแนวตั้ง หมายถึง พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในชุมชน และผลักดันด้านการตลาด และกระบวนการแนวนอน หมายถึง เข้าใจถึงองค์ความรู้ และเกิดการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เกิดในชุมชน โดยกระบวนการนั้นจะทำให้ชุมชนเห็นถึงการมีอยู่ของในชุมชนตนเอง นอกจากนั้นการอยู่รอดของไม้แกะสลัก องค์ความรู้ไม่เคยถูกบันทึก และขาดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจจะทำให้การแกะสลักไม้ค่อยๆ หายไปจากชุมชนถนนสายไม้ สอดคล้องกับ การจะพัฒนานั้นเน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ในลักษณะเป็น การเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นให้มีความสามารถในการจัดการภูมิปัญญาของท้องถิ่นเองได้ ทั้งการจับเก็บ การถ่ายทอด และมีการเก็บข้อมูลในสื่อทุกรูปแบบโดยเน้นการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้จริง

3. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า

มีการพัฒนา สายไม้โมเดล แบ่งออกเป็น 1. การพัฒนาคนในชุมชน 2. การพัฒนาบรรจุกัญท์ ผลิตภัณฑ์ช้างไม้แกะสลัก 3. การพัฒนาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วในชุมชน และผลักดันด้านการตลาด สอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงาน และแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 ของกรมการพัฒนาชุมชนอำเภอสันป่าตอง เป็น การพัฒนาช่วยส่งเสริม และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนถนนสายไม้ให้กลับคืนฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง และ4. การพัฒนาหลักสูตรสำหรับเยาวชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวในการแกะสลักไม้ ผู้ถ่ายทอดความรู้ และทักษะ การแกะสลักไม้ เป็นช่างแกะสลักไม้ในชุมชนถนนสายไม้ ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ และทักษะการแกะสลักไม้ เป็นเยาวชนในชุมชน และผู้ที่สนใจในการแกะสลักไม้ ส่วนสถานที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ และทักษะการแกะสลักไม้ ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนถนนสายไม้ และการเข้าถึงองค์ความรู้นี้ นำไปสู่การดำรงอยู่ของไม้แกะสลักที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนถนนสายไม้ ซึ่งหากไม่มีการสืบสาน หรือถ่ายทอดองค์ความรู้นี้ก็ อาจจะลดลง และหายไป จึงได้ยกร่างหลักสูตร 2 หลักสูตร หลักสูตรสำหรับเยาวชนในชุมชน และหลักสูตร สำหรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ทฤษฎี Prosser's Sixteen Theorems ของ Charles Prosser (อนุชัช งามวรัญกูร 2558) ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษา โดยทฤษฎีมีฐานความ เชื่อว่า การศึกษาจะมีประสิทธิภาพเมื่อสภาพแวดล้อมที่ให้ผู้เรียนได้รับการฝึกในสภาพแวดล้อมของการทำงาน จริง และจะมีประสิทธิภาพเมื่อสามารถจัดให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ใช้ความสนใจ ความถนัด จัดให้แก่กลุ่มที่ ต้องการ และได้รับประโยชน์จากการฝึกของแต่ละอาชีพ นอกจากนั้นการศึกษาจะมีประสิทธิภาพเมื่อครูผู้สอน มีประสบการณ์ของทักษะ และความรู้ของอาชีพนั้นๆ สู่การถ่ายทอดของการปฏิบัติ ดังที่กล่าวมาเป็นส่วนช่วย

ให้ไม้แกะสลักให้ยังคงดำรงอยู่กับชุมชน และอัตลักษณ์ของงานไม้แกะสลักยังคงดำรงอยู่คู่กับชุมชนถนนสายไม้ต่อไปได้อย่างยาวนาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอแนะองค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรส่วนท้องถิ่นชุมชนถนนสายไม้ อำเภอสนป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาลงติดตาม และประเมินผลการพัฒนา เพื่อรับทราบปัญหา และ ประเด็นการพัฒนาให้มีความสำคัญกับการดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยเป็นการพลิก พื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับมาอีกครั้ง เก็บข้อมูลความรู้ ทักษะการแกะสลักไม้เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นในอนาคต และช่วยดำเนินในเรื่องของทุนค่าใช้จ่ายการจ้างช่างแกะสลักที่จะนำไปสอน และค่าวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนิน หลักสูตร ทั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นแล้วยังมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

2. ศึกษาธิการจังหวัด การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งหลักสูตรแกะสลักไม้ มีการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นการช่วยการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์งานไม้แกะสลัก และชุมชนถนนสายไม้ อำเภอ สนป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่

ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่

1. กลุ่มอาชีพแกะสลักไม้ในท้องถิ่น ชุมชนถนนสายไม้ยังไม่มีองค์ความรู้ หรือการจัดหลักสูตรแกะสลักไม้ ที่ชัดเจนเกิดขึ้น และด้วยปัจจุบันการถ่ายทอดภูมิปัญญาลดลงเป็นอย่างมากขาดการผลักดันให้รักในอาชีพ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมของตนเอง อนาคตไม้แกะสลักอาจลดลง หรือหายไปหากขาดการสืบทอด ควร ส่งเสริมให้มีการเก็บความรู้ ทักษะการแกะสลักไม้ให้เป็นในรูปแบบลายลักษณ์อักษร ช่วยปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นคุณค่าในไม้แกะสลักที่ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนถนนสายไม้ในอนาคต

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับแกะสลักไม้ และกลุ่มในชุมชนถนนสาย ไม้ควรมองเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนถนนสายไม้ พร้อม ปรับให้ตลาดไม้ ดำเนินการต่อไปได้ด้วยการมองเห็นผู้บริโภค และความต้องการของตลาด เข้าร่วมการประชุมประชาคมท้องถิ่น สม่่าเสมอเพื่อแจ้งปัญหา และหาทางออกของปัญหาร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความต้องการของตลาดมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการศึกษา แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในช่วงเวลานั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ทันด่วนต่อเหตุการณ์สามารถนำไปใช้ใน ชุมชนได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์ โดยข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไปศึกษาเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเชิงธุรกิจ และสังคมต่อไป

References

- Barkat, I., Ayad, H., and Elcherif, I. (2019). Detecting the physical aspects of local identity using a hybrid qualitative and quantitative approach the case of Souk Al-Khawajat district. Alexandria Engineering journal (2019) 58 1339-1352.

- Bensoh, S. (2013). *Construction of Local Wisdom Identity Under the Schooling System*. (Master's thesis), Songkla University, Songkla.
- Community Enterprise Promotion Act. (2019, 16 April). Government Gazette. No.2. Volume 136.
- Fitri, M., & Triyadi, S. (2015). Community Cultures in Creating the Place-Bound Identity in Musi Riparian, Palembang. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 184, 394-400.
- Hall, S. (1997). *Representation Cultural Representations and Signifying Practices*. London, Sage Publications & Open University.
- Hall, S. and P. du Gay (1996). *Questions of cultural identity*. London, Sage.
- Khodphue, S. (2008). *Factors Affecting Implementation of Community Enterprises in San Pa Tong District, Chiang Mai Province*. (Master's thesis), Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Loakwansathit, C. (2014). *Adjustment of Wood Carving Entrepreneur Groups in San Pathong District, Chiang Mai Province*. (Master's thesis), Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Maharatsena, A. (2008). *Group Management Process to Community Enterprise Development Case Study of Ban Thoop Samoonprai, Bang Namphueng Sub-district, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province*. (Master's thesis), Phranakhon Rajabhat University, Bangkok.
- Ramwarungkura, A. (2015). *Vocational Education Paradigm*. Bangkok Chulalongkorn Printing House university.
- Vadhanabhu, N. (2012). *Thai Folk Arts and Crafts*. Bangkok Art Drawing.

